

випадку нагляд за ними поділений між країною розміщення страхової фірми та країною, котра отримує її послуги.

Регулювання ринку цінних паперів відбувається у зв'язку з лібералізацією руху капіталу. Воно має на меті розвинути гармонізацію умов діяльності ринку цінних паперів на території ЄС. Ринок так званих послуг нового типу – телекомунікаційних та інформаційних – має наразі найбільші шанси на повну уніфікацію, тим більше, що він є важливим інструментом інтеграційних процесів на інших ринках послуг Союзу. Одночасно цей ринок, як відносно новий, обтяжений великою кількістю різних національних норм, що характерно у випадку інших послуг.

4.2. Промислова політика

Підстави промислової політики прописані в ст. 173 ДФСЄ: «Союз та держави-члени забезпечують існування умов, необхідних для конкурентоспроможності промисловості Союзу.

З цією метою відповідно до системи відкритих та конкурентних ринків їхня діяльність націлена на:

- прискорення пристосування промисловості до структурних змін;
- заохочення середовища, сприятливого для ініціатив та розвитку підприємств у всьому Союзі, зокрема малих та середніх підприємств;
- заохочення середовища, сприятливого для співпраці між підприємствами;
- заохочення ефективнішого використання промислового потенціалу політики інновацій, досліджень та технологічному розвитку.

Промислова політика має важливе значення для розвитку внутрішнього ринку ЄС. Вона здійснюється на практиці непрямыми методами, серед яких головні – зняття мит, ліквідація кількісних обмежень, уніфікація митних тарифів, зняття інших перешкод у вільному потоці товарів шляхом підвищення адаптаційної здатності підприємств, окремих галузей промисловості до умов, які швидко змінюються, розвиток кооперації, злиття підприємств різних країн, збільшення державної допомоги у перетворенні традиційних структурних галузей промисловості, пришвидшення технологічного розвитку сучасних галузей, пристосування ринку праці до потреб промисловості та ін.

До найчастіше вживаних засобів здійснення цілей промислової політики належать¹⁶¹:

- бюджетне фінансування (субсидування, фінансова підтримка розвитку дослідних програм, участь у розвитку інвестування);

---

¹⁶¹ Andrzej Limański. Integracja ekonomiczna Polski z Unią Europejską / Andrzej Limański, Mieczysław Syrek. – Warszawa : Difin, 2001. – S. 57.

- програми розвитку промисловості (галузевої та регіональної реструктуризації промисловості, трансферу технологій, модернізації підприємств, розвитку малих і середніх підприємств, обмеження забруднення навколишнього середовища);
- система фінансового оподаткування (норма оподаткування, пільги, норма амортизації, відсоткова норма, а також умови та преференції в наданні кредитів, відсоткове субсидування кредитів, фонди спеціального призначення);
- митні тарифи;
- державне замовлення й управління державним сектором;
- проведення організаційних перетворень підприємств;
- ліцензування імпорту;
- технічні норми й стандарти;
- міжнародний маркетинг і промоція закордонних інвестицій, а також інвестицій за кордон;
- страхування та правовий захист експорту, а також закордонних інвестицій.

Спільна промислова політика від 1970-х років розвивалася під знаком протистояння кризи. Тому Комісією ЄС створено структурні програми підготовки для таких галузей, як металургія, текстильна промисловість, суднобудування й взуттєва промисловість. Однак уже в другій половині 80-х років разом із покращенням кон'юнктури більшість із супутніх цим програмам реструкційних позаекономічних засобів було обмежено або й відкликано.

До 1990 р. спільна промислова політика не була представлена формально як така. Наприклад, Паризькі й Римські договори не передбачали спільної промислової політики. Конкретні регуляції прийнято щодо вугільної промисловості та металургії (ЄОВС), а також атомної промисловості (Євратом), що мало спричинитися до розвитку НДДКР та оптимізації процесу інвестування.

За винятком деяких окремих дій, до 1990 р. не було ніяких комплексних програм підтримки МСП (не враховуючи ухвал і директив Ради, а також рекомендацій та рішень Європейської комісії, які будуть розглянуті далі). Формування концепції спільної промислової політики тривало до впровадження в життя Єдиного європейського ринку. Така підсумкова концепція міститься в Рапорті Бангемана* (1990)¹⁶². Тільки в Маастрихтському договорі (ст. 130) виділено чіткі напрями у сфері промислової політики (хоча

---

* Комісар ЄС у справах промисловості Мартін Бангеман (Martin Bangemann) відомий також тим, що 16 листопада 1998 р. висунув пропозицію щодо створення постійного форуму зустрічей представників підприємств ЄС та країн-кандидатів, що вимагають реструктуризації й державної допомоги.

¹⁶² Bogumiła Mucha-Leszko. Wspólna polityka przemysłowa / Bogumiła Mucha-Leszko // Biuletyn europejski. – 1998. – S. 171.

не йшлося, власне, про термін «промислова політика»). Було визнано пріоритетність цілей конкуренції, відкритого характеру ринків і засобів підвищення продуктивності праці й інноваційності. У результаті сьогодні маємо такі цілі промислової політики: конкуренція підприємств на міжнародних ринках шляхом послідовного створення сприятливого оточення (особливо для малих та середніх підприємств); підтримка НДДКР; співробітництво підприємств і структурна гармонізація в рамках «системи відкритих ринків на засадах конкуренції»¹⁶³.

Промислова політика скерована головним чином на цілі охорони старих галузей промисловості, яким загрожує імпортна продукція, на уможливлення кооперації малих і середніх підприємств у фазі НДДКР, фінансування, утвердження сучасних «ключових секторів», підтримку продуктивності та зниження витрат.

Серед інструментів, що застосовуються в промисловій політиці, – фінансова допомога, державне замовлення, а також інструменти, зв'язані з підтримкою технологій (трансфер, консультаційна допомога).

Спільна промислова політика охоплює діяльність таких напрямів: нематеріальні інвестиції (передусім це вдосконалена професійна освіта (освітня політика)); нові форми організації праці; контроль якості; розвиток технології й створення інформаційної мережі; промислова співпраця (зосередження приватної ініціативи на цілях ЄС, а також зміцнення присутності європейських підприємств на ринках економічного зростання, що досягається шляхом усунення правових та податкових бар'єрів, а також сприяння інвестиціям за кордон); повна реалізація політики конкуренції на європейському ринку (шляхом ефективного розпорядження дотаціями й запобігання винятковому конкурентному регулюванню щодо газу, електроенергії, комунікацій); реалізація політики конкуренції на зовнішньому ринку; продовження дерегуляції спрощення адміністративних процедур, удосконалення співпраці між органами влади держав Співтовариства.

У 1993 р. Європейська комісія поширила промислову політику ЄС на аспект політики зайнятості (Брюссельська Біла книга щодо зростання конкурентоспроможності та зайнятості)¹⁶⁴. В Угоді про ЄС міститься розділ, присвячений зайнятості. Зазначено, що в реалізації політики Співтовариства, у тому числі промислової політики, слід урахувувати високий рівень зайнятості. Важлива роль відводиться сприянню розвитку галузей, що інтенсивно розвиваються, з високим потенціалом зайнятості.

---

¹⁶³ Fritz Franzmeyer. Europa od A do Z. Podręcznik integracji europejskiej / Fritz Franzmeyer, Werner Weidenfeld, Wolfgang Wessels. – Gliwice, 1999. – S. 211.

¹⁶⁴ <http://www.dis.ru/manag/arhiv/2001/1/6.html>

Промислова політика зміцнюється також за допомогою інструментів регіональної політики, оскільки та має враховувати аспект зайнятості. Рада кваліфікованою більшістю голосів може ухвалити стимули, які слугують сприянню державних проєктів щодо оптимізації зайнятості, оскільки вони мають «горизонтальний» характер, тобто творять інноваційні форми кваліфікації й посередництва праці, одночасно допомагають розширити потенціал пропозицій праці на високому рівні організації, що впливає на конкурентоспроможність європейської економіки на міжнародних ринках і тим самим відповідає основним принципам промислової політики.

Радою можуть бути встановлені умови зайнятості стосовно легально зайнятих громадян третіх країн. Фактично це означає привілейовану позицію промисловості ЄС щодо країн, які не належать до Союзу. Для тих галузей, де фонди оплати праці становлять істотну частку в загальному балансі, охорона полягає в блокуванні роботи закордонних підприємств із дешевою робочою силою, що стосується передусім будівництва та транспорту. Реально відносно найбільший вплив на промислову політику має саме врахування чинників зайнятості під час реалізації всіх напрямів політики Співтовариства.

Питання в цій справі були розглянуті в комунікаті Комісії в 1994 р¹⁶⁵. Це призвело до низки наступних рішень із боку Ради в цій області до кінця 90-х років. Промислова політика у 2000-х роках поглиблюється в напрямках міжнародної кооперації, стандартизації, інновації, розвитку інфраструктури бізнесу, охорони навколишнього середовища (наприклад резолюція Комісії від 28.10.1999 про стандартизацію, комунікат щодо інновацій (вересень, 2000)¹⁶⁶. Загальна динаміка дій у галузі спільної промислової політики має явні тенденції до пришвидшення.

4.3. Політика підтримки малих і середніх підприємств

Політика щодо малих та середніх підприємств впливає із загальної політики ЄС у сфері промисловості (ст. 173 ДФСЄ).

Розширення європейської інтеграції в напрямі створення єдиного внутрішнього ринку викликало потребу в стратегії співробітництва щодо малих і середніх підприємств (МСП). Головною метою світогосподарської політики є покращення економічного клімату, у якому функціонують малі й середні європейські фірми, оптимізація допомоги, що сприяє їхній діяльності через координацію на наднаціональному рівні.

---

¹⁶⁵ Bogumiła Mucha-Leszko. Wspólna polityka przemysłowa / Bogumiła Mucha-Leszko // Biuletyn europejski. – 1998. – S. 180.

¹⁶⁶ General report on the Activities of the European Union, 2000.